

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Draaman materiaalipaketti varhaiskasvattajille

Gleisner, Annika & Salminen, Tea

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Draaman materiaalipaketti
varhaiskasvattajille**

Annika Gleisner & Tea Salminen
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2018

Tekijät Gleisner, Annika & Salminen, Tea

Opinnäytetyön nimi Draaman materiaalipaketti varhaiskasvattajille

Vuosi 2018 Sivumäärä 40

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kehittää ja luoda draaman materiaalipaketti Kirkkonummelaisen Norlandia Päiväkodin henkilökunnalle. Materiaalipaketin avulla pyritään lisäämään draamakasvatusta päiväkodin arjessa. Opinnäytetyön idea tuli päiväkodin johtajalta, jolloin tarve materiaalipaketista tuli selkeäksi. Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimivat Kirkkonummella sijaitseva Norlandia Päiväkoti ja sen henkilökunta sekä lapset. Opinnäytetyömme tavoitteena oli suunnitella Norlandia Päiväkotiin Tenava-Taaperoon materiaalipaketti draamakasvatuksesta, joka sisältää käsinukke-, varjo-, ja pöytäteatteriin liittyviä tarinoita, niihin liittyvät tarvikkeet, keskusteluaiheita sekä tarinoihin liittyvät tavoitteet.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli helpottaa ja lisätä varhaiskasvattajien draamakasvatusta, sen suunnittelua ja toteutusta. Tavoitteena on myös, että varhaiskasvattajilla on tarvittavat välineet draamakasvatukseen helposti lähettyvillä. Opinnäytetyömme tavoitteena oli, että draamakasvatus lisääntyisi päiväkodin arjessa ja toiminnoissa, sekä lapset innostuisivat myös itse käyttämään teatterinukkeja. Tavoitteena oli myös, että materiaalipaketin avulla päiväkodin työntekijät pystyisivät helpommin esittämään ja luomaan erilaisia teatteriesityksiä lasten kanssa, ja että materiaalipakettia voisi hyödyntää kaikenikäisten päiväkotilasten kanssa. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui materiaalipaketin suunnittelusta, sen toteutuksesta sekä testauksesta päiväkodin henkilökunnan sekä lasten kanssa. Materiaalipaketin toimivuutta arvioitiin päiväkodin työntekijöiden ja lasten antamien palautteiden kautta. Materiaalipaketti annetaan testauksen jälkeen päiväkodille käytettäväksi ja he voivat jatkaa materiaalipakettia vielä meidän jälkeemme.

Teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään varhaiskasvatuksen kehitystä, luovia menetelmiä, uutta varhaiskasvatussuunnitelmaa, draamakasvatusta eri varhaiskasvatussuunnitelmien näkökulmasta, sekä draamakasvatusta ja nukketeatteria yleisesti. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui materiaalipaketin suunnittelusta, sen toteutuksesta sekä testauksesta päiväkodin henkilökunnan sekä lasten kanssa. Materiaalipaketin toimivuutta arvioitiin päiväkodin työntekijöiden ja lasten antamien palautteiden kautta. Materiaalipaketti annetaan testauksen jälkeen päiväkodille käytettäväksi ja he voivat jatkaa materiaalipakettia vielä meidän jälkeemme.

Asiasanat: draamakasvatus, nukketeatteri, varhaiskasvatus

Gleisner, Annika & Salminen, Tea

Drama-based material package for early childhood educators

Year	2018	Pages	40
------	------	-------	----

The purpose of this Bachelor's thesis was to develop and create a drama-based material package for early childhood educators at a day care centre Norlandia in Kirkkonummi. Through the package, the aim is to increase drama education in the everyday functions of the care centre. The idea for this material package came from the manager of the day care centre. The material package was carried out in association with Norlandia day care centre and its staff and children. The package contains hand puppet, shadow puppet and puppet theatre stories, conversational questions and objectives associated with the stories. The package also contains all the materials needed to create a puppet show with the kids.

The goal of this thesis was to facilitate and increase the use of drama and add theatre education to the day to day education of the day care centre. Our goal was also to encourage teachers to use this material package and we hope it will also inspire children to use the puppets independently. In addition, the purpose was that the kindergarten teachers could easily create and play different kinds of puppet shows with the children. All the stories in the package were planned so that they can be utilised with children of all ages. The functional part of the thesis contained planning, designing of the material package and testing it with the staff and children of the day care centre. The functionality of the material package was assessed through the feedback of both the staff and children. After the assessment the material package will be given to the day care centre and they will be able to continue developing it if they wish to do so.

The theoretical framework of this thesis concentrated on the development of early childhood education in Finland, creative methods, the new early childhood education plan and drama education from the perspective of different early childhood education plans. The functional part of the thesis contained planning, designing of the material package and testing it with the staff and children of the day care centre. The functionality of the material package was assessed through the feedback of both the staff and children. After the assessment the material package will be given to the day care centre and they will be able to continue developing it if they wish to do so.

Keywords: Drama education, puppet theatre, early childhood education

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Päivähoidosta siirtyminen varhaiskasvatukseen	7
3	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	9
4	Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma	11
5	Norlandia Päiväkotien oma varhaiskasvatussuunnitelma	12
6	Ilmaisun monet muodot	12
7	Draamakasvatus varhaiskasvatuksessa	14
7.1	Draamakasvatus ja leikki	16
7.2	Tarinoiden merkitys draamakasvatuksessa	16
8	Nukketeatteri	17
8.1	Nukketeatterin historiaa.....	19
8.2	Suomalaisen nukketeatterin historiaa.....	19
8.3	Käsinukke-, pöytä-, ja varjoteatteri.....	20
9	Toiminnallinen opinnäytetyö	21
10	Toiminnallisen opinnäytetyön vaiheet	22
10.1	Materiaalipaketin suunnittelu	22
10.2	Materiaalipaketin toteutus	23
10.3	Materiaalipaketin testaaminen	27
11	Eettisyys ja luotettavuus.....	28
12	Pohdinta.....	29
13	Arviointi	30
13.1	Työntekijöiden arvioinnit.....	30
13.2	Oma arvio	31
	Lähteet	33
	Liitteet.....	36

1 Johdanto

Työskentelemme henkilökohtaisena avustajana Helsingissä sekä toinen meistä työskentelee Kirkkonummella Norlandia Päiväkodissa lastentarhanopettajana, jossa myös toteutamme tämän opinnäytetyömme. Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina ovat toimineet Kirkkonummella sijaitseva Norlandia Päiväkoti Tenava-Taapero ja sen henkilökunta. Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö ja toteutamme päiväkodille draamaan liittyvän materiaalipaketin, jota päiväkodin henkilökunta voi hyödyntää työskennellessään lasten kanssa. Draamapaketin arviointiin osallistuu päiväkodin henkilökunta sekä päiväkodin lapset. Idea opinnäytetyöhömme tuli Norlandia Päiväkoti Tenava-Taaperon johtajalta, jolta olimme aikaisemmin jo kyselleet mahdollista tarvetta ja halua antaa meidän toteuttaa opinnäytetyömme heidän päiväkodissaan. Päiväkodin johtaja tarjosi meille muutamaa erilaista opinnäytetyöaihetta, mutta lopulta päädyimme tähän aiheeseen, koska se kiinnosti meitä molempia ja huomasimme, että kyseiselle materiaalipaketille oli selvästi tarvetta tässä päiväkodissa. Päiväkodin johtaja mainitsi meille siitä, ettei heillä ei ole riittävästi draamaan liittyvää materiaalia, jota henkilökunta voisi käyttää lasten kanssa.

Teoreettisessa viitekehyksessä keskityimme esittelemään uutta varhaiskasvatussuunnitelmaa, erityisesti draaman liittyviä osia varhaiskasvatussuunnitelmassa, luovia menetelmiä sekä erilaisia teatterityylejä, että niiden kehittymistä. Esittelimme myös varhaiskasvatusta Suomessa ja varhaiskasvatuksen kehittymistä vuosien varrella. Toiminnallisen osuuden kuvauksessa esittelimme materiaalipaketin suunnittelun, toteutuksen ja testauksen kulun sekä päiväkodin työntekijöiltä saadun palautteen.

Draamakasvatus ja yleisesti eri teatterimuotojen käyttö varhaiskasvatuksessa oli meille kummallekin suhteellisen tuntematon aihealue, mutta se kuitenkin kiinnosti meitä ja halusimme tutustua opinnäytetyössämme tähän aiheeseen enemmän. Draamakasvatukseen liittyen ei ole aikaisemmin tehty monia tutkimuksia, joten se myös vaikutti päätökseemme tehdä aiheeseen liittyvä opinnäytetyö. Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassakaan ei ole mainittu draamakasvatuksesta tai sen tärkeydestä lapsen kehitykselle paljoa, joten ajattelimme aiheen myös olevan erittäin ajankohtainen.

Materiaalipakettimme onnistumista ja toimivuutta arvioitiin haastatteleamalla päiväkodin henkilökuntaa ja lapsia sekä pyysimme kirjallisen arvioinnin päiväkodin henkilökunnalta. Mittareina onnistumiselle olivat meidän, sekä henkilökunnan tekemä materiaalipaketin testaus sekä henkilökunnan antama palaute. Materiaalipaketin tarkoituksena oli helpottaa ja auttaa päiväkodin varhaiskasvattajia tuomaan lisää draamakasvatusta päiväkodin arkeen.

2 Päivähoidosta siirtyminen varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänvaiheissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on ennen kaikkea kehittää ja edistää lasten tasapainoista ja turvallista kasvua, kehitystä sekä oppimista. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on erityisesti hyvinvoiva lapsi, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen ammattilainen huolehtii niin lapsen fyysisestä, psyykkisestä kuin sosiaalisesta hyvinvoinnista.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2005.)

Myös lapsen hyvinvointi ja onnellisuus ovat yksi tärkeimpiä osia uusien asioiden oppimiseen liittyviin peruslähtökohtiin. Tämän kyseisen tavoitteen toteutuminen vaatii kasvattajalta ammatillista tietoisuutta, kuten muun muassa teorian tiedon soveltamista käytännön tilanteisiin erilaisten lapsille soveltuvien menetelmien avulla. Kasvattajan on tärkeää työssään pohtia ja kehittää myös itseään varhaiskasvatuksen ammattilaisena. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen yksi tärkeimmistä tehtävistä on luoda paras mahdollinen kasvuympäristö lapsen kehittymiselle, kasvulle ja oppimiselle. Kun lapsi elää ja kasvaa sopivassa kasvu- ja oppimisympäristössä lapsi voi toimia omaehtoisesti ja turvallisesti. Kasvu- ja oppimisympäristö pitää siis sisällään fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön. (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen & Vilen 2013, 105-136.)

Lasten päivähoidolla tarkoitetaan lasten hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana (Laki lasten päivähoidosta 36/73). Laissa lastentarhoista ja lastenseimistä alettiin käyttää vuonna 1973 yhteistä nimeä päiväkotitoiminta. Lasten päivähoito on lapsiperheille sopiva keskeinen sosiaalipalvelu. Lasten vanhemmilla on oikeus saada lapselle päivähoitopaikka, jonka kunnan kuuluu järjestää hänelle. Lapsella on oikeus päivähoitopaikkaan, kunnes lapsi siirtyy kouluun. Päivähoito on järjestettävä mahdollisuuksien mukaan lasten vanhempien toivomassa muodossa. Lapsen ollessa alle kolmivuotias, lapsen vanhemmat voivat keskenään valita haluavatko ottaa päivähoitopaikan vai kotihoidon tuen. Päivähoidolla on sekä sosiaalinen että kasvatuksellinen tehtävä. Suomalaisessa päivähoitossa yhdistyvät erinomaisesti lapsille suunnattu varhaispedagogiikka ja lasten vanhemmille tarjottava sosiaalipalvelu eli niin sanottu educare-malli. Nämä käsitteet tulevat sanoista Education ja caregiving. Päivähoidolla tuetaan lasten hoito-, kasvatus- ja oppimistarpeita ja sen lisäksi mahdollistetaan vanhempien työssäkäynti sekä opiskelu, mikäli he sitä haluavat. (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen & Vilen 2013, 80-81.)

Vartiainen mukaan suomalaisessa päivähoitossa yhdistyy lapsille suunnattu varhaispedagogiikka ja vanhemmille tarjottava sosiaalipalvelu. Mikäli halutaan arvioida päivähoitolaatua ja kehittää sitä kokonaisvaltaisesti, myös sen vaikutukset yhteiskunnan kannalta ovat varmasti positiivisia. Vartiainen tuo myös esille sen, kuinka päivähoitolaatua vaikuttavuutta on vaikea tutkia, koska päivähoitolaatun vaikutukset eivät ole nähtävissä, kuin

vasta monien vuosien kuluttua. Tutkimiseen vaikuttavien muuttujien rajaaminen pois tutkimuksesta on melkein pä mahdotonta kaikissa tilanteissa. Kun tutkitaan päivähoiton vaikuttavuutta lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen, sen on huomattu olevan yhteydessä päivähoiton sekä kotikasvatuksen laatuun kuin myös lapsen yksilöllisiin tekijöihin. (Vartiainen, Vilen, Vartiainen, Siven, Neuvonen, Kurvinen 2013, 194-195.)

Tutkimukset päivähoitosta alkoivat vähitellen yleistyä 1970-luvulla, kun laki päivähoitosta annettiin Suomessa vuonna 1973. Varhaiskasvatus, eli niin sanottu early childhood education on Suomessa tieteenalana hyvin nuori ja tutkimukset varhaiskasvatukseen liittyen yleistyivät vasta 1990-luvun puolivälissä lastentarhanopettajakoulutuksen siirtyessä yliopiston alaisuuteen. Tutkimukset alkoivat vähitellen keskittyä yhä enemmän kvalitatiiviseen tutkimukseen ja tutkimukset siirtyivät vaihteittain laboratorio-oloista luonnollisiin ympäristöihin, kuten muun muassa päiväkoteihin. (Ruoppila 1999,21-25.) Vuonna 2005 julkaistiin valtakunnallinen varhaiskasvatusta ohjaava varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005-asiakirja, joka ohjasi myös kuntia ja toimintayksiköjä sekä päiväkoteja laatimaan uudet varhaiskasvatussuunnitelmat. Uutena toimintana varhaiskasvatussuunnitelmien perusteissa 2005 tuli myös lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen yhteistyössä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteissa 2005 korostui erityisesti moniammatillinen yhteistyö, henkilöstön ammattitaitoisuus, vanhempien ja kasvattajien välinen vahva yhteistyö ja kasvatuskumppanuus. Suunnitelman mukainen varhaiskasvatus koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Näiden lisäksi lapsen omaehtoisella leikillä on suuri merkitys lapsen kehitykselle. Suunnitelmassa korostuu varsinkin lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin tukeminen, yksilöllisyyden korostaminen ja muiden lasten kanssa toimeen tuleminen tärkeys eli sosiaalisten taitojen oppiminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, 7-14.)

Uudistettu varhaiskasvatustlain ensimmäinen osa astui voimaan 1.8.2015. Laki toi mukanaan paljon toivottuja muutoksia varhaiskasvatukseen, kuten muun muassa asiantuntijavirasto vaihtui Opetushallitukseksi. Laki taas velvoittaa, että jokaiselle lapselle on tehtävä oman varhaiskasvatussuunnitelma. (OAJ, 2017.) Varhaiskasvatustlaissa on kymmenen kohdan tavoitelista (2 a §), joista hyvin monet tukevat lapsen osallisuutta ja ilmaisun vapautta. Niitä ovat suoraan esimerkiksi varhaiskasvatustuksen tavoite 8. ”kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen” ja 9. ”varmistaa lapsen mahdollisuusosallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.” Myös lasten ja vanhempien osallistuminen varhaiskasvatustuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin on kirjattuna lakiin (7 b §). Lapsen mielipide on selvitettävä oman kehitys- ja ikätasonsa huomioiden lapsen varhaiskasvatustussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsille ja vanhemmille tulee järjestää mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatustuksen suunnitteluun ja arviointiin. (Finlex, 2017.)

Varhaiskasvatukseen vaikuttavat samat trendit, kuin muuhunkin yhteiskuntaan ja nykyään keskiössä on teknologian yleistyminen sekä samalla myös erilainen oppiminen. Oppiminen nähdään nykyään enemmän kokoaikaisena ja jatkuvasti läsnä olevana prosessina, eikä se ole sidottuna ainoastaan formaaleihin oppimistilanteisiin. Jatkuvasti kasvavaan, teknologiapainotteiseen yhteiskuntaan tarvitaan yhä enemmän keinoja tukea vuorovaikutusta, yhteisöllisyyttä, kriittistä ajattelua, monilukutaitoa ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka sekä teoriapohja kehittyvät koko ajan suuntaan, jossa lapsia tuetaan aktiivisesti itsenäiseen ajatteluun, yhteisöllisyyteen, erillisten taitojen ja tietojen osaamiseen sekä sinnikkyteen. (Kronqvist 2017, 10-12.)

3 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään lapsen oikeuksista varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista.

Esiopetusta taas ohjaa opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä erittäin tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Huoltajilla on aina ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistuksen lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntämällä uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen, joka koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. (Kirkkonummen varhaiskasvatussuunnitelma.)

Opetushallitus on määrännyt varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 18.10.2016 ja varhaiskasvatuksen järjestäjien on pitänyt ottaa perusteiden mukaiset suunnitelmat käyttöön 1.8.2017 (Opetushallitus 2016). Uudessa varhaiskasvatuslaissa määritelty varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, jotka määrättiin 18.10.2016, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten omista varhaiskasvatussuunnitelmista. Paikallisten varhaiskasvatuksien pohjalta tehdään jokaiselle toimintayksikölle vuosittain oma toimintasuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimisessa on hyödynnetty

asiantuntijoiden lisäksi myös avointa verkkokomentointia, jossa kaikki varhaiskasvatuksesta kiinnostuneet ovat saaneet osallistua perusteiden laatimiseen. Kommentteja pyydettiin huhtikuussa 2016 varhaiskasvatuspalveluiden järjestäjiltä, yksityisiltä palveluntuottajilta ja valituilta sidosryhmiltä. (Opetushallitus, 2017c.) Opetushallitus keräsi kansalaisilta kommentteja marraskuussa 2015. Kommentteja pyydettiin teemoihin varhaiskasvatuksen käytännöt ja kehittäminen osallisuus varhaiskasvatuksessa ja tulevaisuuden taidot varhaiskasvatuksessa. Kommentteja saatiin 378 ja vastaajina oli muun muassa lapsia ja vanhempia. Osallisuuteen liittyvissä kommentteissa korostuu lapsilähtöinen pedagogiikka, lasten mielipiteiden kysyminen ja kuuleminen, havainnoinnin merkitys osallisuuden toteutuksessa ja myös vanhempien mukaan otto toiminnan suunnitteluun (Opetushallitus, 2017a).

Varhaiskasvatuksen perusteissa kuvataan sitä, miten kaikki toiminta jakaantuu viiteen toisiinsa liittyviin laaja-alaisen oppimisen osa-alueeseen: ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, osallistuminen ja vaikuttaminen.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lapsen kuulemistä, osallisuutta ja demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa, ja he saavat ovat mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Henkilökunnan tehtävä on mahdollistaa lapsen osallistuminen ja varmistaa lapsen osallisuuden toteutuminen. Osallistuminen ja onnistumiset tukevat lapsen hyvien vuorovaikutustaitojen kehittymistä, itsetunnon kasvua ja näin kehittävät yhteisössä tarvittavia taitoja. (Opetushallitus 2016, 23-24.)

Uudistettu varhaiskasvatuslain ensimmäinen osa astui voimaan 1.8.2015. Laki toi paljon muutoksia varhaiskasvatukseen, muun muassa asiantuntijavirasto vaihtui Opetushallitukseksi. Laki velvoittaa, että jokaiselle lapselle on tehtävä oma varhaiskasvatussuunnitelma. (OAJ, 2017.) Varhaiskasvatuslaissa on kymmenen kohdan tavoitelista (2 a §), joista monet tukevat lapsen osallisuutta ja ilmaisun vapautta. Myös lasten ja vanhempien osallistuminen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin on kirjattuna lakiin (7 b §). Lapsen mielipide on selvitettävä oma kehitys- ja ikätasonsa huomioiden lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsille ja vanhemmille tulee järjestää mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (Finlex, 2017.)

4 Kirkkonummen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatusta ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy yleisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä siitä, että henkilöstöllä on yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää.

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatusta, opetusta ja hoitoa muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatusta, opetusta ja hoitoa painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa. (Kirkkonummen varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Lasten ilmaisulle on erittäin luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen sekä ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa ja niihin kuuluvia valmiuksia ymmärtää ja jäsentää heitä ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät samalla, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä harjoittelemalla erilaisia ilmaisun taitoja. Lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle on keskeistä kyky kuvitella ja luoda mielikuvia. Tutustumalla erilaisiin kulttuuriperintöihin, taiteeseen, ilmaisun muotoihin, se vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osaluilla. Kulttuuri on hyvin tärkeä osa lapsen kehittyvää identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa tarjotaan mahdollisuuksia lapsille nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Lapsen kyky omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria vahvistavat lapsen kokemuksia liittyen taiteeseen sekä kulttuuriin. Samalla lapset myös oppivat ymmärtämään kuinka merkityksellistä ja arvokasta taide sekä kulttuuriperintö ovat. Ilmaisun erilaiset muodot tarjoavat lapsille monia keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa tavalla, joka puhuttelee sekä innostaa heitä. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Lapset pääsevät tutustumaan ilmaisun eri muotoihin moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä oman lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä myös lapselle riittävä ohjaus ovat enemmänkin merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa. (Kirkkonummen varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

5 Norlandia Päiväkotien oma varhaiskasvatussuunnitelma

Norlandia Päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelma tukee ja ohjaa yrityksen toimipisteissä suoritettavaa toteutus-, suunnittelu-, kehittämis- ja arviointityötä. Kyseinen varhaiskasvatussuunnitelma tuo esille yleisten määräysten lisäksi Norlandia Päiväkotien painotuksia. Varhaiskasvatussuunnitelmassa on siis näkyvillä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kirjaukset sekä niistä laaditut Norlandia Päiväkotien omat linjaukset. Norlandia Päiväkodeilla on vain yksi yrityskohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, mitä noudatetaan kaikissa Norlandia Päiväkodeissa. Varhaiskasvatussuunnitelman tekstejä ovat henkilöstö päässyt kommentoimaan, ja myös huoltajilla on ollut mahdollisuus kertoa omia näkemyksiään vasukahviloissa ja vanhempainilloissa. Myös lasten ääni on päässyt mukaan varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan. Norlandia Päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelman on johtoryhmä hyväksynyt 6.6.2017. (Norlandia Päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 5.)

Norlandia Päiväkodeilla on laadittuna omat pedagogiset kulmakivet, mitkä näkyvät vuorovaikutuksissa, toiminnoissa ja kohtaamisissa lasten kanssa. Nämä pedagogiset kulmakivet ovat yksilöllisyys, turvallisuus, sensitiivisyys ja sitoutuneisuus. Norlandia Päiväkodeilla kasvatetaan lapsia heidän yksilöllisten tarpeiden kautta ja toimintatapoja sekä tavoitteita luodaan yhdessä huoltajien kanssa. Lasten turvallisuudesta huolehditaan ja lasten reaktioita ja tavoitteita havaitaan, sekä niihin vastataan lasta tukevalla tavalla. Norlandia Päiväkodeilla huolehditaan, että toiminta on lapselle tärkeää ja merkittävää, ja että hyvä motivaatio ja lapsen osallisuus toteutuu. Nämä pedagogiset kulmakivet ovat koko toimintakulttuurin ydin. (Norlandia päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 15.)

Norlandia Päiväkodeilla painotetaan pienryhmäpedagogiikkaa ja omahoitajuutta. Pienryhmässä lapsen on mahdollista kokeilla, oivaltaa, oppia ja tutkia turvallisesti, ja sen avulla taataan, että jokainen lapsi tulee päivän aikana kuulluksi. Tärkeänä kasvatuksellisenä tehtävänä onkin kiintymyssuhteiden vahvistaminen ja vuorovaikutustaitojen opettelu. (Norlandia Päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 24.)

6 Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteissa mainitaan yhtenä oppimisen alueena ilmaisun monet muodot. Ilmaisun monet muodot voidaan jakaa musiikilliseen, kuvalliseen, sanalliseen sekä keholliseen ilmaisuun, ja lapsia tulisi tutustuttaa eri taiteenlajeihin ja

kulttuuriperintöön. Musiikillisen ilmaisun tavoitteena on vahvistaa lapsien suhdetta ja kiinnostusta musiikkia kohtaan ja tuottaa heille musiikillisia kokemuksia. Lapsia ohjataan havainnoimaan ja kuuntelemaan ääniympäristöä ja musiikin eri osien hahmottamista kehitetään eri leikinomaisten musiikillisten toimintojen kautta. Lapsien kanssa loruillaan, lauletaan, kuunnellaan musiikkia, liikutaan sen tahtiin ja soitetaan erilaisilla soittimilla. Mielikuvituksen käyttöä rohkaistaan musiikin herättämien tunteiden ja ajatusten ilmaisemisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017.)

Kun oppimisympäristö on musiikillinen, se saa lapsen kuuntelemaan ja kehittää sekä rohkaisee musiikilliseen itseilmaisuun. Itseilmaisua voi tapahtua esimerkiksi soittamisen, tanssimisen, liikkumisen, laulamisen, dramatisoinnin ja maalaamisen kautta. Musiikki-kasvatuksella edistetään oppimisedellytyksiä sekä tuetaan kokonaiskehitystä. Musiikillisiin kokemuksiin liittyvien keksimisien ja leikkien kautta musiikillinen ajattelu kehittyy. Kun lapsi havainnoi ja kuuntelee ääniä, hän tutustuu elinpiirinsä ääniympäristöihin. Samalla hän tunnistaa ja nimeää niitä. Puhuminen ja laulaminen kehittyvät samanaikaisesti. On siis tärkeää, että aikuinen laulaa niin lapselle kuin hänen kanssaan eri tilanteisiin liittyviä lauluja. Erityisen tärkeitä lauluja ovat unilaulut sekä hoitotilanteisiin liittyvät helpot ja lyhyet laulut. Rytmiharjoituksilla ja musiikkiliikunnalla kehitetään rytmitajua, kuuntelutaitoa sekä liikkeiden koordinaatiota. Musiikki myös avartaa lapsen maailmankuvaa ja tutustuttaa eri kulttuureihin. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 22-28.)

Kuvallisella ilmaisulla pyritään kehittämään lapsen suhdetta kuvataiteeseen. Lapsilla tulisi olla mahdollisuus saada kokemuksia ja elämyksiä taiteesta ja nauttia kuvien tekemisestä. Lapset kokeilevat eri tapoja tehdä kuvia, sekä niissä käytettäviä materiaaleja ja välineitä. Näitä ovat esimerkiksi piirtäminen, maalaaminen, mediaesitykset ja rakentaminen. Lasten teoksia havainnoidaan yhdessä lasten kanssa ja lapsia ohjataan tulkitsemaan sekä kertomaan omia ajatuksiaan niistä. Käsiyöllisen toiminnan avulla harjoitellaan luovaa ongelmanratkaisua, tekniikoiden, rakenteiden ja materiaalien tuntemusta, sekä suunnittelutaitoja. Sen tavoitteena on tarjota kokemisen, tekemisen ja oivaltamisen iloa. Lapsilla tulisi olla mahdollisuus ideoida sekä toteuttaa erilaisia esineitä ja teoksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017.)

Kuvataidekasvatus lapsen varhaisiässä kasvattaa taiteeseen. Kuvataidekasvatuksen tavoitteena on kokonaisvaltainen kasvu, vaikka painopiste onkin luovuuden kehittämisessä ja esteettisessä asennoitumisessa. Kuvataidekasvatus antaa mahdollisuuksia herkistää lapsen havainto- ja aistitoimintoja. Kun lapsi antaa kokemuksilleen muodon, hän samalla tunnistaa ajatuksiaan ja tunteitaan, sekä jäsentää ympäröivästä maailmasta muodostuneita havaintojaan. Kun lapsi kertoo näistä kuvallisesti, hän samalla harjoittelee kommunikoimista. Kuvataidekasvatusta voidaan toteuttaa arjen lomassa, kuin myös tavoitteellisissa toimintatilanteissa. Kuvallisella ilmaisulla harjoitellaan muun muassa aisteja, silmän ja käden

koordinaatiota sekä hieno- ja karkeamotoriikkaa. Lapsen on myös tärkeä saada kertoa omista töistään, sillä silloin lapsella on mahdollisuus jakaa omaa maailmaansa ja tehdä siitä näkyvän. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 48-54.)

Esimerkiksi tanssin, leikin ja draaman avulla kehitetään lapsen kehollista ja sanallista ilmaisuja. Tavoitteena on, että leikit tarjoavat mahdollisuuksia monipuoliseen keholliseen ja kielelliseen kokemukseen, viestintään ja ilmaisuun. Lasten kokemia, sekä mielikuvituksesta nousevia asioita työskentään heidän kanssaan. Lapset saavat kokemuksia niin yhteisesti suunnitelluista prosesseista kuin spontaanista ilmaisustakin. (Varhaiskasvatus-suunnitelman perusteet 2017.)

Draamatyöskentely on toimintaa, mikä on lapsen kehitystasosta lähtevää ja leikinomaista, ja edistää kielellistä kehitystä sekä uusien asioiden oppimisen valmiuksia. Draamatyöskentelyssä otetaan huomioon lapsen tarve oppia leikin ja mielikuvituksen kautta. Sillä pyritään kehittämään lapsen mielikuvitusta, myönteistä minäkäsitystä, keskittymiskykyä sekä itseluottamusta. Kun lapsi työskentelee draaman ja leikin parissa, hän oppii uusia asioita niin itsestään, kuin muistakin lapsista. Lapsen kokonaisilmaisuja ja kehoahmottamista tuetaan draamaleikin avulla. Samalla se kehittää myös tunteiden ilmaisuja. Draamatyöskentelyllä tuetaan myös kielellistä kehitystä ja kehitetään yhteistyötaitoja. Draamakasvatuksella pyritään lisäksi siihen, että lapsi ymmärtäisi ja tunnistaisi todellisuuden ja kuvitteellisten tilanteiden välisen eron. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 30-32.)

7 Draamakasvatus varhaiskasvatuksessa

Draamakasvatuksessa tutkitaan omia havaintoja, tarinoita, opittavia aiheita ja omia kokemuksia leikin, teatterin sekä kasvatuksen keinoin. Draamakasvatuksen sisältönä on ohjattu leikki, mutta sillä on taidepedagogisia sekä pedagogisia tavoitteita. Draamakasvatus sijaitsee teatterin, tarinoiden sekä leikin risteyksessä. Sen oppimiskäsityksessä lapsi on aktiivinen toimija sekä merkityksen rakentaja. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 9-12.) Draamakasvatus yhdistää kasvatukseen ja opetukseen leikkisyyden tuoden leikkimielistä ja eloisuutta oppimiseen (Toivanen 2010, 9). Draamakasvatuksen tavoitteet liittyvät tiedontarpeiden herättämiseen, tunne-elämän laajentamiseen sekä kommunikaatiokyvyn ja luovan ajattelun edistämiseen (Airaksinen & Okkonen 2006, 9-10).

Draaman opettaminen tuli Suomeen lähinnä Skandinaviasta sekä Ison-Britanniasta (Heinonen 1996, 12). Kautta aikojen ihminen on ottanut ympäristöönsä haltuun sekä käsitellyt kokemaansa erilaisten roolileikkien kautta. Draamakasvatuksen oppimiskäsitys on lähtöisin reformipedagogiikan sekä humanismin aikakaudelta, jolloin alettiin arvostamaan lapsuutta ihmisen erityisenä kehitysvaiheena. Jean-Jacques Rousseau, joka oli kasvatusfilosofi, korosti

luovuuden ja leikin merkitystä kasvatuksessa, sekä John Deweyn mukaan tekemällä oppiminen on luontaisin oppimistapa lapsille. Draamakasvatusta voidaankin kuvata keksimisen, tekemisen, taiteellisen toiminnan ja sosiaalisen toiminnan tarpeiden kautta. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 14.)

Ensikosketus draaman ilmaisukieleen tulee jo ihan pienellä lapsella, kun hän on vuorovaikutuksessa hoitajan kanssa. Noin puolivuotias lapsi alkaa siirtymään kuvitteluleikkeihin, kun aiemmin leikki on koostunut jäljittelystä. Jotta lapsi voi siirtyä roolileikkivaiheeseen, edellytetään jo riittävää kielellistä valmiutta. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 34-35.)

Draamassa oma todellisuus sekä mielikuvat yhdistyvät. Kun lapsi on roolissa, on hänen mahdollista vapautua itsekontrollista ja sellaisista vaatimuksista, että pitäisi esimerkiksi olla kiltti, tai toimia sukupuoli-odotusten mukaisesti tai sovinnaisesti. Draamaleikkiä ja vapaata leikkiä havainnoimalla aikuisen on mahdollista ainutlaatuisella tavalla ymmärtää lasta sekä hänen tarpeitaan. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 18-19.) Draama rohkaisee persoonallisiin ja omaperäisiin ratkaisuihin, ja samalla lapsi tutkii mahdollisuuksiaan itsensä ilmaisuun sekä suhdetta itseensä ja muihin. Lapsi syventää ja laajentaa tietoutta kommunikoivana olentona. Uusien kokemusten avulla hän tutkii rajojaan ja kykenee niiden ylittämiseen. Draamaa syntyy mielikuvista sekä niihin liittyvistä kokemuksista. Se onnistuneimmillaan tuottaa lapselle elämyksen. (Heinonen 1996, 12-21.)

Draamakasvatuksessa todellinen tila sekä todellinen aika voi muuttua kuvitteelliseksi tilaksi sekä kuvitteelliseksi ajaksi, jossa lapset voivat toimia rooleissa aikuisen johdolla. Kuvitteellisessa todellisuudessa oleminen kehittää parhaimmillaan käsitystä omasta ajattelustaan, sillä draama mahdollistaa itsen tutustumisen sekä itsestä ja muista uusien asioiden oppimisen. Erilaisissa rooleissa toimiminen mahdollistaa uusien näkökulmien löytämiseen ja niiden tutkimiseen. Draamassa korostuu kokemukset yksin ja yhdessä tekemisestä (Kotka 2011, 17). Draamassa siis keskitytään prosessiin eli yhdessä tekemiseen, eikä niinkään itse yleisölle esittämiseen. Toiminnassa huomioidaan lapsen tarve oppia leikkiä ja mielikuvitusta käyttäen. (Toivanen 2010, 8-12.)

Draaman avulla pystytään pienen välimatkan ja metaforien kautta vähentämään lasten mielipahaa sekä pääsemään käsiksi vaikeimpiinkin asioihin. Draama vie vaikeat ja hämmentävät asiat kauemmas, eli tuo niihin välimatkaa, jolloin niitä on helpompaa ja turvallisempaa tarkastella. Sen avulla on mahdollisuus löytää hyvä ja paha itsestään. Kun ihminen oppii käsittelemään pimeämpiä puolia itsestään, ei huonoja tunteita enää tarvitse heijastaa muihin ihmisiin. Draaman avulla lapsi siis pystyy käsittelemään myös sellaisia asioita, joista ei muuten pystyisi puhumaan. Samalla tunteiden tunnistaminen helpottuu, ja lasten empatiakyky paranee. Emotionaalinen kypsyminen on tärkeässä osassa lapsuudessa.

Draama opettaa empatiaa ja sen avulla lapsi oppii kääntämään katseen toiseen ihmiseen, eikä vain tuijottamaan omaa napaansa. (Kotka 2011, 17.)

Draamalla on monia positiivisia vaikutuksia lapsen oppimisella ja kehittymiselle. Se edistää kollektiivista toimintaa, laadullista oppimista, demokratiaa sekä kriittistä pohdintaa. Draama auttaa myös erilaisten tunnetilojen tunnistamisessa. (Kotka 2011, 17.) Draaman avulla lapsi oppii teatterin kieltä, kaveritaitoja, itsetuntemusta, ilmaisukykyä sekä jäsentää omaa maailmankuvaansa (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 9). Draamaleikeissä toimiminen vaatii toisten huomioimista, eli keskeistä on vuorovaikutteisuus. Tämän avulla lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät. (Toivanen 2010, 12.)

7.1 Draamakasvatus ja leikki

Filosofi ja kulttuurihistorioitsija Johan Huizingan mukaan leikki on toimintaa, mikä on vapaaehtoista, ja suoritetaan tiettyjen sääntöjen mukaan määrätyissä paikan ja ajan rajoissa. Hänen mukaansa leikkijälle leikki on itsetarkoitusta, ja siitä seuraa lapselle iloa ja jännitystä sekä jotain normaalin elämän ulkopuolella olevaa. Leikin ytimenä toimii lapsen uteliaisuus ja luovuus (Heinonen 1996, 18). Leikkiessään lapsi uppoutuu toimintaan vakavuudella. Leikki muuttuu lapsen mielessä todeksi sekä tosi leikiksi, mutta silti lapsi koko ajan ymmärtää leikkivänsä. Leikki luo järjestystä lapsen sekavaan elämään ja epätäydelliseen maailmaan. Leikissä on myös tärkeässä roolissa jännitys. Usein lasten leikeissä jännitetään jonkin tehtävän onnistumisesta, sekä jännitystä on usein lisäämässä jokin arvokas asia, jota tarvitaan tai ollaan vaarassa menettää. Leikki onkin paras keino kohdata ja käsitellä pelkoa turvallisesti. Nämä vaikeuksia sisältävät leikit opettavat lapselle, että vain vaikeuksia rohkeasti kohtaamalla voi löytää todellista identiteettiään. Tämän seurauksena on elämä, joka on täysipainoisempi. Leikillä on suuri merkitys draamakasvatuksessa. Siinä leikitään sekä tutkitaan roolien kautta maailmaa ja fiktioita. Tämän vuoksi draamakasvatuksessa hyödynnetään leikin maailmaa sekä fiktion todellisuutta ja näiden molempien luomia mahdollisuuksia, jotta voidaan käsitellä erilaisia kulttuurisia näkökulmia. (Kotka 2011, 17.) Lapsi ottaa draamaan ja leikkiin aineksia todellisuudesta, mutta samalla esimerkiksi käyttäytymismalli, jonka lapsi kokee hyväksi, voi siirtyä tosielämään (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 14-18).

7.2 Tarinoiden merkitys draamakasvatuksessa

Tarinat auttavat lasta muodostamaan käsitystään ympäröivästä maailmasta sekä järjestämään tunne-elämäänsä. Kun tarinoita dramatisoidaan, samalla lapsen tunne-elämä laajenee, syvenee ja selkeytyy. Kun lapsi sepittää juonen kulkua, hän samalla tulkitsee ja muotoilee

omaa sisäistä maailmaansa. Sepittäminen siis yhdistää luovuuden lapsen henkilökohtaisiin kokemuksiin. Tarinoista lapsi pystyy löytämään myös samaistumisen kohteita, mikä kehittää toisen ihmisen asemaan asettumisen kykyä. Tarinat myös antavat mahdollisuuksia peilata käsityksiä muista ihmisistä sekä itsestä. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 17-18.)

8 Nukketeatteri

Nukketeatteri on eri taiteidenvälistä ja moniaistista toimintaa, ja sillä on pitkät perinteet. Siinä kietoutuu leikki ja taide toisiinsa sekä tosi ja taru kohtaavat toisensa. Mielikuvituksen avulla lapsi saa nukan elämään. Teatterinukke on minkälainen materiaali, esine tai olento tahansa, jolle lapsi pystyy antamaan jonkun toisenkin roolin oikean käyttötarkoituksen lisäksi. (Aaltonen 2002, 12.) Nukketeatterinukkeja voivat olla esimerkiksi kurkistusnuket, käsinuket, keppinuket, marionettinuket sekä varjoteatterinuket. Nukketeatteri on moniulotteinen taidemuoto, joka voi myös toimia osana yhteisöllistä taidekasvatusta. Nukketeatteri voi tuoda taiteen lähemmäs ihmisten arkea ja tarjota mahdollisuuksia osallistumiseen. (Hiltunen & Torniainen 1998, 5.) Nukketeatterin periaatteena on, että eloton muutetaan eläytymällä eläväksi (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 124). Nukketeatteri voi olla leikin virittäjä, luovuuden lähde sekä opettava, mahdollisesti jopa terapeutin kokemus (Airaksinen & Okkonen 2006, 27).

Teatterinukkeen vahvuutena on se, että se tarjoaa lapselle roolisuojan. Kaikki näkevät, että lapsi on roolihenkilö, jota liikuttelee, eikä oma itsensä. Lapsen on myös mahdollista samaistua teatterinukkeeseen, joka niin pienenä olentona on silti paljon mahdollisuuksia ja voimaa omaava. Lapsi pystyy tällöin ajattelemaan, että hänelläkin on paljon mahdollisuuksia onnistua ja pärjätä, vaikka onkin kooltaan pieni. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 123.) Nukkeeseen samaistuen ja sen kautta eläytyen lapsen on mahdollista käsitellä arkisia ongelmia ja iloja sekä olemisen peruskysymyksiä. Nukke voi siis olla lapselle sekä ystävä että kasvattaja. Nukketeatterin voima onkin siinä, että se on niin vertauskuvallista. Vastaanottajan kokemuksessa syntyy kokonaiselämys nukketeatterista, sillä nukket antavat ihmiselle tilaa muodostaa oma henkilökohtainen tulkinta elämyksestä. (Hiltunen & Torniainen 1998, 13-14.) Nukkeleikkien kautta lapset työstävät kokemuksiaan tai tunteita, joita on muuten vaikeaa käsitellä. Kyseisiä tunteita voi olla esimerkiksi pelko, viha, ahdistus tai hyläytyksi tuleminen. Tämä on lapselle helpompaa, koska nukke luo turvallisen etäisyyden käsiteltävään kokemukseen. Kun vaikeita kokemuksia purkaa nukketeatterin keinoin, on lapsen mahdollista suuntautua tulevaan ilman muistoon liittyviä ahdistavia ja negatiivisia tunteita. (Saari 2001, 3.) Kun lapsi työstää teatterinukkeen kautta elämyksiään ja kokemuksiaan, hän saa mahdollisuuksia nähdä maailmaa myös toisesta näkökulmasta. Näiden asioiden aktiivinen käsittely kehittää omakohtaista ymmärrystä. (Aaltonen 2002, 19-31.)

Kasvopedagogiikan päämääränä on se, että lapsilla on mahdollisuus olla luovia sekä ilmaista vapaasti tunteitaan. Lasten on myös saatava kokea onnistumisen tunteita, mikä muodostaa parempaa itseluottamusta. Ujot lapset, tai kommunikaatiovaikeuksia kärsivien lasten voi olla helpompi löytää itselleen ilmaisukeinon nukkejen kautta. Kun nukke on pieni suhteessa lapseen, se antaa lapselle monia muitakin mahdollisuuksia. Lapsi voi silloin hallita rooleja, mitkä ei todellisessa elämässä voi olla saavutettavissa. Hän voi esimerkiksi ottaa aikuisen roolin ja määräillä, kun nukke esittää lapsen roolia. (Aaltonen 2002, 19-31.) Lapsen on mahdollista luottaa ja samaistua nukkeen, koska nukke on lapsen sydäntä lähellä. Kun lapsi samaistuu nukkeen, hän pystyy unohtamaan itsensä ja saattaakin silloin kertoa asioita, joita ei muuten osaisi kertoa. Nukkeen kautta on myös mahdollista osoittaa hellyyttä. (Mäki & Arvola 2009, 88.)

Nukketeatterilla on vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen. Lapsilla on suuri halu esittää teatterinukkeilla, ja he haluavat myös kyetä selviytymään vuorovaikutustilanteissa syntyvistä sosiaalisista tilanteista. Nukke inspiroi niin paljon lasta, että sen käyttö kehittää samaan aikaan kykyä selviytyä erilaisista sosiaalisista tilanteista. Lapset eläytyvät ja samaistuvat teatterinukkeeseen, mikä herättää lapsessa helliä tunteita sekä auttamisen halua. Tämä kehittää lapsen tunne-elämää. Nukketeatterilla on myös vaikutusta kielellisessä kehityksessä. Aikuisen esittäessä teatterinukella, innostuu hän keskustelemaan. Keskustelu auttaa sanojen ja käsitteiden kehittämisessä ja ymmärtämisessä. (Aaltonen 2002, 32.) Nukketeatterilla on myös positiivinen vaikutus itseluottamuksen vahvistumisessa (Mäki & Arvola 2009, 89).

Teatterinukkeen avulla on mahdollista hallita paremmin tilanteita suuntaamalla lapsen huomio nukkeen, eli pois jostakin lasta häiritsevästä asiasta. Nukke myös auttaa lasta rauhoittumaan ja keskittymään tilanteisiin paremmin. (Martinez-Abarca & Nurmi 2015, 125.) Nuket toimivat opetuksessa hyvin, sillä lapsen mielessä ne muuttuvat todellisiksi. Lapsi kokee tekevänsä samoin kuin nukke, kun hän samaistuu siihen. Nukkeen avulla on myös mahdollista opetella oikeata ja väärää sekä ratkaista erilaisia ristiriitatilanteita. Nukkeen avulla voi myös harjoitella toisen ihmisen asemaan asettumista. (Mäki & Arvola 2009, 88.) Nukkea voidaan myös käyttää apuna mahdollisissa muutosta vaativissa käyt-täytymisissä, joita halutaan käsitellä lasten kanssa. Nukkeen avulla ei synny syyllisyyden tunteita kenellekään, sillä tällä tavoin tilanne ulkoistuu. Esitys voi synnyttää uusia tulkintoja ja näkökulmia tilanteesta, ja lapset voivat oppia uusia käyttäytymismalleja. (Saari 2001, 4.) Lapset ovat valmiita kuvittelemaan yhdessä silloin, kun rinnakkaisleikki muuttuu yhteisleikiksi, eli viimeistään silloin, kun lapsi on neljän vuoden ikäinen. Tällöin nukketeatteria voi alkaa käyttää yhteisleikkinä, jota opettaja ohjaa. Silloin lapset kykenevät jo vuoron odotteluun, leikkiin mukaan tulemiseen ja rooleihin eläytymiseen. (Aaltonen 2002, 30.)

8.1 Nukketeatterin historiaa

Nukketeatterin alkukoti sijaitsee Intiassa, jossa nukeilla on esitetty jo tuhansia vuosia. Se on kehittynyt uskonnollisesta kultista, eli se on ollut mytologiaa, mitä on tuotu näyttämöille. Juuret länsimaiseen nukketeatteriin on kreikkalaisessa teatterissa. Myöhemmin roomalaisten avulla nukketeatteri levisi ympäri Eurooppaa. Eurooppalainen nukketeatteri liittyi rikkaaseen karnevaali- ja markkinaperinteeseen. Renessanssin myötä tästä muodostui myös yläluokan ajanvietettä, ja ruhtinaat työstivät yhä täydellisempiä miniatyyriteattereita. (Hiltunen & Torniainen 1998, 8.)

1600-luku oli nukketeatterin kukoistuskausi, ja Barokin piirteet näkyivät voimakkaasti myös marionettinäytelmissä. Tämän kukoistuskauden mentyä, nukketeatteri palautui lähinnä kansanjuhlien ja markkinoiden ohjelmistoon. 1900-luvulla alkoi taas näkymään pyrkimyksiä itsenäiseen nukketeatteriin. (Hiltunen & Torniainen 1998, 8.)

Eri kulttuureissa ja eri aikakausina on nukketeatterin rooli ollut hyvin vaihteleva. Yhteisöjen arvoja on pidetty nukkejen avulla yllä, sekä kulttuuriperimää on siirretty niiden avulla sukupolvelta toiselle. Nukketeatteriesityksissä on usein opettava sanoma. Sitä on myös käytetty politiikan, uskonnollisen sanoman tai esimerkiksi syntyvyyden säännöstelyn opettamisessa. Nukketeatterin avulla on usein tehty parodiaa sekä kritisoitu ajankohtaisia asioita. Tällä tavalla on autettu yhteisöä muutostilanteiden aiheuttamien paineiden kohtaamista. (Hiltunen & Torniainen 1998, 14.)

8.2 Suomalaisen nukketeatterin historiaa

Suomella ei ole kunnollista nukketeatteriperinnettä, mutta joitakin kansanperinteen muotoja on mahdollista pitää nukketeatterin varhaismuotoina. Nukketeatterin synty liittyy uskonnollisiin rituaaleihin sekä leikkiin. Sillä on pyritty vaikuttamaan yliluonnollisiin voimiin uskonnollisissa rituaaleissa, ja myöhemmin sillä on valistettu ja huvitettu yleisöä. Lisäksi suomalaisissa juhlapäivissä kuului olennaisessa osassa kiertelevät naamiohahmot. 1800-luvulla Suomessa kävi ulkomailta nukketeatteriesiintyjä, mutta esitykset olivat vielä hyvin vaatimattomia. (Hiltunen ja Torniainen 1998, 60-61.)

Suomen nukketeatterin historiassa tapahtunut suuri muutos liittyi porvarillistumiseen. Nukketeatteria ruvettiin hyväksymään romantiikan aikana muunakin kuin pelkkänä halpana markkinahuvina. Kyseisen ajan muotivirtaukset toivat myös Suomeen perinteisiä nukketeatterimuotoja. Vasta 1800-luvulla Suomi liittyi eurooppalaiseen nukketeatteriperinteeseen, jolloin satunnaisesti vierailivat kiertävät teatteriryhmät Suomessa. Myös Sakari Topelius oli joskus kiinnostunut nukketeatterista. Hän ymmärsi, että teatterileikit ovat lapsille luovaa toimintaa. (Hiltunen ja Torniainen 1998, 62.)

1900-luvun alussa katsotaan esittävän nukketeatterin syntyneen. Silloin nukketeatterin alan ammattilaiset alkoivat esittää omia nukkenäytelmiään. Suomen ensimmäisen kunnollisen nukketeatterin perusti Kalle Nyström vuonna 1909. Helsingissä sijainnut Marionett-teatern jatkoi toimintaansa 20 vuoden ajan. Tähän saakka kaikki nukketeatteriesitykset keskittyivät lähestulkoon ainoastaan aikuisten viihdyttämiseen. Vuonna 1915 Bärbi Luther, lastentarhanopettaja ja alan pedagogi, aloitti esittämään omia varjoteatteriesityksiä, joita esitettiin vain lastentarhoissa. (Hiltunen ja Torniainen 1998, 62.)

Toisen maailmansodan päättymisellä oli ratkaiseva vaikutus taiteeseen, ja samalla myös nukketeatteriin. Sodan jälkeen nukketeatteri alkoi saamaan uutta kukoistusta. Nukke-teatteritaiteilijat jakoutuivat tällöin kahtia, joista toiset kannattivat suuria näyttämöitä, ja toiset pieniä ja intiimejä teattereita. 1970-luvulla Suomessa kiinnostuttiin laajemmin nukketeatterista ja lastenteatterista, ja 1980-luvulla nukketeatteritoiminta laajeni Suomessa yhä edelleen. Myös lastentarhat alkoivat tukemaan ja toteuttamaan nukketeatteria paremmin. Erittäin merkittävää nukketeatterin monipuolistumisella ja vakiintumisella Suomessa olivat Teatterikoulun järjestämä nukketeatterialan työllisyyskoulutus vuonna 1983, sekä siihen kuuluneet jatkokurssit. Ne toivat Suomeen monia nukketeatteriohjaajia ja -ohjaajia, jotka olivat kansainvälisesti tunnettuja, antamaan koulutusta. (Hiltunen ja Torniainen 1998, 63-66.)

8.3 Käsinnukke-, pöytä-, ja varjoteatteri

Käsinnukke on notkea ja nokkela niin esityksissä kuin opetuksessakin, ja se liikkuu käyttäjän käsivarren, ranteen sekä sormien avulla. Käsinnukkeen käyttäjän äänensävyjen ja liikkeiden avulla nukke välittää tapahtumia, tietoa ja tunteita katsojille. Käsinnukke on myös loistava pedagoginen apuväline. Sen avulla herätetään lasten oppimishalua ja kiinnostusta aiheita kohtaan, houkutellaan lapsia käyttämään luovuutta ja saadaan heidät osallistumaan. Kun puhutaan tunteista tai käsitellään elämän vaikeita asioita, on käsinnukke siinä erinomainen apuväline. Käsinnukkeen avulla myös saadaan lapset pohtimaan oikeaa ja väärää sekä saadaan lapsia kertomaan omia mielipiteitään eettisissä asioissa. (Airaksinen & Okkonen 2006, 31.)

Pöytäteatterin keinoin voidaan havainnollistaa erilaisia runoja, lauluja sekä satuja. Pöytäteatteria esitetään pöydän päällä, mikä on lavastettu sopivaksi tarinaan. Pöytäteatterinukkejen on oltava tukevia ja selkeitä, jotta niitä voidaan helposti käyttää. (Airaksinen & Okkonen 2006, 37.)

Varjoteatteri on vanhimpia taidemuotoja maailmassa, ja sillä on pitkät perinteet Kiinassa sekä Intiassa (Robson 1991, 3). On arvioitu, että Kiinassa varjoteatteri olisi syntynyt noin 2000 vuotta sitten (Hiltunen & Torniainen 1998, 8). Varjoteatterissa nukella on hyvin pienet

liikkumismahdollisuudet. Tämän vuoksi se kertoo katsojalle paremmin muodoilla ja asennoilla. Varjoteatterin tunnelma onkin hyvin kaunis ja rauhallinen. Varjo-teatterinukke on litteä, ja sitä ohjataan ohuilla sauvoilla. Nukkea liikutellaan kankaan edessä ja siihen kohdistetaan voimakas valo takaapäin. Katsojalla nukke näkyy varjona. Mitä lähempänä kangasta se on, sitä tarkempi on kuva nukesta. (Airaksinen & Okkonen 2006, 38.)

Varjoteatteri esityskankaalla luo vahvasti syviäkin tunteita. Katsojan mieli avautuu, ja hän alkaa mielikuvien luoda tulkintaa kokemalleen. (Saari 2001, 9.)

9 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö yhdistää käytännön toteutuksen ja tutkimuksellisen raportoinnin. Toiminnallisella opinnäytetyöllä voidaan tarkoittaa muun muassa oman alan toimintaan liittyvää ohjeistuksen, oppaan tekemisen tai järjestämisen kuvaamista. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön voi liittyä esimerkiksi tapahtuma, messut, konferenssi tai muu järjestettävä tilaisuus ja siitä tehtävä portfolio, kirja, kansio tai näyttely. Tärkeä osa toiminnallista opinnäytetyötä on kohderyhmän rajaaminen ja tämä määrittelee paljon työn suuntaa. Työssä käytettyä kohderyhmää voi hyödyntää myös työn tai tapahtuman arvioinnissa esimerkiksi palautetta keräämällä osallistujilta. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tarvitsee olla käytännön työn lisäksi myös alan teoria tai teoriakokonaisuus tutkimusosuutta tukemassa.

Ammattikorkeakoulussa annetun koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija valmistuttuaan toimii alansa asiantuntijatehtävissä ja tämän lisäksi tietää että taitaa siihen liittyvät kehittämiseen ja tutkimuksen perusteet. Opinnäytetyön tulisi olla mahdollisimman työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu ja riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. Tavoitteena on ohjata opiskelijan osaamista kohti ammatillisuuden ja ammatillisten teorioiden yhdistämiseen, tutkimukselliseen asenteeseen työskentelyssä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-11, 40-42.)

Laadulliseen, osallistuvaan tutkimukseen liittyy myös monia haasteita, jotka antavat erilaisille tutkimustavoille oman ainutlaatuisen jälkensä. Päiväkodissa tapahtuvan osallistuvan laadullisen tutkimuksen tekeminen vaatii tekijältään henkilökohtaista, kokonaisvaltaista sitoutumista ja kiinnittymistä tutkittavien maailmaan kahdella tasolla; ihmissuhteissa ja tutkittavan ilmiön henkilökohtaisessa tuntemisessa ja asenteessa. Tutkimuksen tekijän oma persoona on aina läsnä tilanteissa ja tutkimuksen tekemiseen tarvitaan tietynlaista herkkyyttä liittyen omaan vuorovaikutukseen ja henkilökohtaisten suhteiden tunnistamiseen.

Tutkimuksen tekeminen arkielämässä voi olla joissain tilanteissa hyvinkin kuormittavaa ja omia tunneperäisiä reaktioita pitää pystyä tarvittaessa purkaa, vaikka esimerkiksi käyttämällä tutkimuspäiväkirjaa. Myös omien arvojen, asenteiden ja käsitysten tiedostaminen ja tunnistaminen vaikuttavat huomattavasti tutkimuksen luotettavuuteen ja nämä täytyy ottaa jatkuvasti huomioon tutkimusta tehdessä. Laadullista tutkimusta tehdessä tutkimus tuottaa

paljon hyödyllistä ja hyödynnettävää materiaalia. Tämän vuoksi aineiston rajaaminen ja tutkittavaan ilmiöön tai asiaan etukäteen tutustuminen helpottavat tutkijaa etukäteen jäsentelyssä ja analysoinnissa. (Munter & Siren-Tiusanen 1999, 191-193.)

10 Toiminnallisen opinnäytetyön vaiheet

10.1 Materiaalipaketin suunnittelu

Idea materiaalipakettiin lähti päiväkodin toiveesta, sillä heillä oli tarve kyseiselle tuotokselle. Muitakin ehdotuksia opinnäytetyön aiheelle tuli päiväkodilta, mutta päätimme tarttua kyseiseen aiheeseen, sillä se oli meidän mielestämme kiinnostavin. Lisäksi huomasimme, että päiväkodilla on selvästi tarvetta kyseiselle materiaalipaketille, joten se olisi myös heille hyödyllinen. Kun aiheen olimme yhdessä päättäneet, keskustelimme ensimmäiseksi päiväkodin johtajan kanssa etenemisestä. Kyselimme hänen toiveitaan ja ajatuksiaan, joiden pohjalta lähdimme muodostamaan omaa näkökulmaamme materiaalipaketin suhteen. Lisäksi pääsimme samalla tutustumaan toteutuspaikan materiaaleihin. Näin saimme selville, että mitä tarvikkeita heillä on jo valmiina, mitä pystyisimme hyödyntämään materiaalipaketin teossa, ja mitä pitäisi hankkia. Suunnitelmana oli tehdä materiaalipaketti draamakasvatukseen varhaiskasvattajille. Materiaalipaketissa olisi teatteritarinoita, ja tarinat päätimme rajata käsinukketeatteriin, pöytäteatteriin sekä varjoteatteriin. Lisäksi tekisimme pöytäteatteriin ja varjoteatteriin nukkeja, sillä niitä päiväkodilla ei ollut tarpeeksi valmiina, mutta käsinukkeja löytyi.

Yhdessä suunnittelimme materiaalipakettia. Mietimme muun muassa sen sisältöä sekä ulkonäköä. Tässä vaiheessa olimme suunnitelleet materiaalipakettiin tulevan teatteritarinoita, joihin merkittäisiin aina jokaisen tarinan teema. Lisäksi jokaisen tarinan kohdalla olisi listattuna esityksessä tarvittavat tarvikkeet, ja lopussa olisi keskusteluaiheita, joita voitaisiin keskustella lasten kanssa esityksen jälkeen. Tarinat tekisimme myös niin, että osa on lyhyempiä ja osa pidempiä, jotta niitä voitaisiin käyttää eri-ikäisillä lapsilla. Materiaalipaketin ajattelimme tehdä tietokoneella Word-dokumentiksi, minkä sitten tulostaisimme ja laittaisimme kansioon. Suunnitelmiimme kuului myös, että pyrkisimme tekemään materiaalipaketista mahdollisimman selkeän ja helppokäyttöisen, sekä ulkonäöltään miellyttävän.

Kun olimme keskustelleet päiväkodin johtajan kanssa, päätimme myös haastatella päiväkodin työntekijöitä, ja kysellä heidän toiveitaan materiaalipaketin suhteen. Heiltä tuli muutamia

lisäideoita, kuten se, että jokaisen tarinan loppuun voisi myös miettiä valmiiksi tarinan jatkotyöskentelyideoita. Lisäksi joitakin tarina- ja kirjaehdotuksia tuli muilta työntekijöiltä. Lisäksi he toivoivat keskittymistä tarinoiden opetukseen, ja esittivät muutamia teematoiveita, kuten hyvät käytöstavat ja kiusaaminen. Jakamalla tarinat teemoittain, materiaalipaketin käyttäminen on helppoa työntekijälle, koska näin tarinoita voi myös etsiä teemojen mukaan. Nämä päätimme myös ottaa huomioon materiaalipaketissamme. Kirjasimme suunnitelmiamme ja tavoitteitamme ylös, joiden avulla lähdimme työstämään itse materiaalipakettia.

10.2 Materiaalipaketin toteutus

Materiaalipaketin toteutusvaihe alkoi tarinoiden ideoimisesta. Otimme molemmat tehtäväksemme etsiä internetistä sekä kirjoista tarinoita, joita voisimme materiaalipakettiin laittaa. Kirjasimme tarinaideoita ylös, ja niistä sitten valitsimme sopivimmat. Päädyimme perinteisiin tarinoihin, sekä myös vähemmän tunnettuihin tarinoihin. Kun olimme saaneet sopivasti tarinoita kasaan, muokkasimme ne teatteriesityksiin sopiviksi. Tarinoista pyrimme tehdä selkeitä, ja helppolukuisia, ja poistimme niistä turhia ja ylimääräisiä kohtia. Säilytimme tarinoissa myös alkuperäiset kirjoittajat. Kun olimme tarinat saaneet muokattua, pohdimme niiden teemoja ja kirjasimme ne ylös. Lisäksi merkitsimme tarvikkeet ja pohdimme keskusteluaiheita sekä jatkotyöskentelyideoita.

Valittuamme tarinat ja niihin liittyvät keskusteluaiheet sekä jatkotyöskentelyideat, suunnittelimme jokaiseen tarinaan sopivat nuket. Teimme varjoteatterinuket ja pöytäteatterinuket alusta asti ja teimme niistä mahdollisimman selkeät ja helppokäyttöiset. Askartelutaitomme pääsivät kunnon koetukselle, sillä nukkeja täytyi tehdä erittäin monta, mutta niiden tekeminen oli myös hauskaa. Nukkien suunnittelussa piti myös ottaa huomioon, oliko kyseessä varjoteatteriesitys vai pöytäteatteriesitys. Mikäli kyseessä oli varjoteatteriesitys, piti nukkien olla mustia sekä erittäin selkeästi ja yksinkertaisesti leikattuja, jotta ne näkyvät esityksessä kankaan läpi, kun taas pöytäteatteriesityksessä nukkien piti olla mahdollisimman värikkäitä ja innostavia. Kirjasimme aluksi ylös kaikki tarvittavat hahmot, joita sitten internetistä etsimme. Kun olimme ne löytäneet, tulostimme ne ja leikkasimme irti paperista. Leikatut nuket liimasimme vielä pahviin, jonka jälkeen ne vielä laminoitiin ja kiinnitettiin tikkuihin. Kaikkia kuvia, joita etsimme, emme löytäneet internetistä, joten osan piirsimme, ja jotkut mustavalkoiset kuvat väritimme itse. Varjoteatterinuket teimme kaikki itse piirtämällä.

Kuva 2 Pöytäteatterinukkeja

Kuva 1 Varjoteatterinukkeja

Materiaalipaketin alkuun päätimme laittaa tietopaketin draamakasvatuksen ja nukketeatterin tärkeydestä ja merkityksestä varhaiskasvatuksessa, jotta työntekijät voivat sen avulla muistuttaa itseään niiden tärkeydestä. Tietoiskun jälkeen laitoimme materiaalipakettiin tarinat, joita oli lopullisessa materiaalipaketissa yhteensä 19. Jokainen tarina sisälsi seuraavat asiat: tarinan nimen, alkuperäisen kirjoittajan, teatterimuodon, teeman,

tarvikkeet, tarinan vuorosanoineen, keskusteluaiheita sekä jatkotyöskentelyideoita.

Tarinoiden teemat olivat seuraavanlaisia: ystävyys, erilaisuus, kiusaaminen, ahneus, ohjeiden kuunteleminen, rohkeus, ahkeruus, yhteistyö, ylimielisyys, auttaminen, anteeksi pyytäminen, kiitollisuus, kauniisti pyytäminen, usko, rakkaus, toivo sekä kateus. Lopuksi lisäilimme materiaalipakettiin kuvia tekemistämme teatterinukeista, jotta saimme siihen vähän lisää ilmettä ja värikkyyttä. Lopullisesta materiaalipaketista tulikin 74 sivua pitkä.

Materiaalipaketin taustalle valitsimme haalean oranssin sävyn ja muutenkin kiinnitimme huomiota tuotoksen ulkonäköön. Halusimme, että se olisi hyvin selkeä ja houkutteleva käyttäjälle.

Keskusteluaiheisiin ja jatkotyöskentelyideoihin käytimme kunnolla aikaa ja teimme ne huolellisesti. Nämä muodostimme niin, että osa aiheista ja kysymyksistä liittyivät suoraan kyseiseen tarinaan, ja johdattelivat samalla kohti tarinan teemaa. Pyrimme itse muodostaa selkeän käsityksen teemasta, ja kunnolla paneutua jokaiseen tarinaan, jotta keskusteluaiheet ja jatkotyöstämisideat liittyisivät kunnolla tarinoiden teemoihin. Osa aiheista ja kysymyksistä liittyivät suoraan tarinan teemaan. Näitä varten etsimme kunnolla tietoa jokaisesta teemasta internetistä. Näillä keskusteluaiheilla ja jatkotyöstämisideoilla pyrimme siihen, että kasvattajien olisi helpompi käsitellä esitystä lasten kanssa esittämisen jälkeen ja mahdollisesti myös jatkaa tarinan ja teeman käsittelyä eri tavoin vielä pidempäänkin. Liitteenä (Liite 1) on esimerkkitarina keskusteluaiheineen ja jatkotyöstämisideoineen materiaalipaketistamme.

Kun olimme saaneet materiaalipaketin tehtyä huolella, lähetimme sen yhteistyökumppanillemme. Pyysimme kommenttia, mahdollisia toiveita sekä muutosisideoita, joiden pohjalta voisimme tarvittaessa muokata sitä. Yhteistyökumppanimme oli kuitenkin tyytyväinen työhömme. Meille sanottiin, että se näyttää todella hyvältä ja selkeältä, eikä muutostoiveja ollut. Tämän lisäksi näytimme myös tekemämme pöytäteatteri- ja varjoteatterinuket. Myös näihin yhteistyökumppanimme oli heti oikein tyytyväinen, joten emme lähteneet niitäkään enää muokkaamaan. Puhuimme ainoastaan siitä, että kun teatterinukkeja olimme tehneet, laitoimme automaattisesti nukkien kepit lähtemään alapuolelta. Tarvittaessa nämä voi kuitenkin vaihtaa lähtemään yläpuolelta, koska ovat vain teipillä kiinnitetty. Tällä tavoin esittäjällä on mahdollisuus itse päättää, miten haluaa teatterinukkeja käyttää.

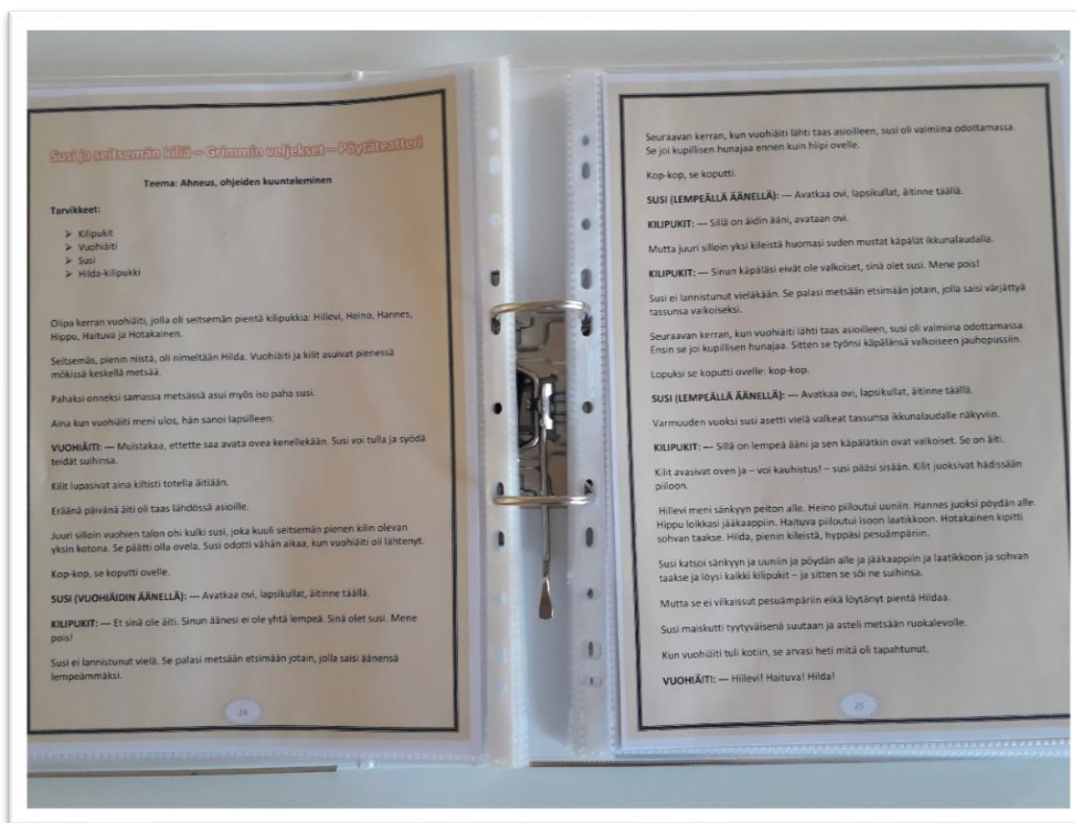
Kun olimme saaneet hyväksynnän materiaalipaketille, tulostimme sen, laitoimme sivut muovitaskuihin, ja muovitaskut kansioon, jotta se pysyisi mahdollisimman siistinä. Kun materiaalipaketti on tulostettuna kansiossa, on sinne mahdollisuus lisätä uusia tarinoita myös jälkikäteen. Valmiin materiaalipaketin päätimme ottaa testattavaksi.

Kuva 4 Kansilehti

SISÄLLYSLUETTELO	
DRAAMAKASVATUS	4
NUKKETEATTERI	6
SAMMAKKOPRINSSI – KÄSINUKKE-/PÖYTÄTEATTERI	7
➢ Aito ystävyys & erilaisuuden hyväksyminen	
RUMA ANKANPOIKANEN – PÖYTÄTEATTERI	11
➢ Klusaminen & erilaisuuden hyväksyminen	
HANNU JA KERTTU – PÖYTÄTEATTERI	20
➢ Ahneus	
PIENI PUNAHILKKA – KÄSINUKKE-/PÖYTÄTEATTERI	18
➢ Ohjoiden kuunteleminen	
SUSI JA SEITSEMÄN KILÄ – PÖYTÄTEATTERI	50
➢ Ahneus, ohjoiden kuunteleminen	
KOLME PUKKIA – VARJO-/PÖYTÄTEATTERI	52
➢ Ahneus, rohkeus	
KOLME PIENTÄ PORSASTA – PÖYTÄ-/VARJOATEATTERI	132
➢ Ahneus, yhteistyö	
JÄNIS JA KILPIKONNA – PÖYTÄ-/VARJOATEATTERI	110
➢ Yksinäisyys	
LEIJONA JA HIRI – VARJO-/PÖYTÄTEATTERI	62
➢ Ystävyys, auttaminen	
PIKI JA VIKI – PÖYTÄTEATTERI	64
➢ Anteeksi pyytäminen	
NIMETÖN NALE – KÄSINUKKE-/PÖYTÄTEATTERI	118
➢ Auttaminen	
YRMEÄ PIENI MENNINKÄINEN – PÖYTÄTEATTERI	80
➢ Kitalous	
TAIKASANA – KÄSINUKKE-/PÖYTÄTEATTERI	10
➢ Kaunisti pyytäminen	
SURULLINEN KEUKAINEN – PÖYTÄTEATTERI	88
➢ Teema: Erilaisuus	
PRINSESSA JA AASI – VARJO-/PÖYTÄTEATTERI	100
➢ Kaunisti pyytäminen	
PARHAAT YSTÄVÄT – PÖYTÄTEATTERI	104
➢ Anteeksi pyytäminen, yhteistyö & neuvottelu	
ONNENTÄHTI – PÖYTÄ-/VARJOATEATTERI	90
➢ Ystävyys	
USKO, RAKKAUS JA TOIVO – PÖYTÄTEATTERI	82
➢ Usko, rakkaus, toivo, katso, ahneus	
SAMMAKKO JA MUUKALAINEN – PÖYTÄ-/KÄSINUKKETEATTERI	10
➢ Teema: Klusaminen, erilaisuus	

Kuva 3 Sisällysluettelo

Kuva 5 Materiaalipaketti

10.3 Materiaalipaketin testaaminen

Kun olimme hyväksyttäneet materiaalipaketin ja teatterinuket, päätimme testata sitä kyseisessä päiväkodissa. Teimme oman testauksemme materiaalipaketistamme 13.4.2018 kaksi-kolmevuotiaiden ryhmässä, ja lapsia oli paikalla testauksessa kuusi. Olimme ennen testausta valinneet valmiiksi kaksi satua, jotka voisimme esittää heille: Ruma ankanpoikanen ja Sammakkoprinssi. Nämä olivat kumpikin pöytäteatteriesityksiä. Olimme myös harjoitelleet ja jakaneet vuorosanat keskenämme esityksistä. Kerta kyseessä oli kolmevuotiaiden ryhmä, niin tiesimme varautua, että lapset eivät välttämättä jaksaisi istua kahden esityksen ajan paikallaan, mutta olimme varalta valinneet kaksi tarinaa testaukseen. Esitimme ensimmäiseksi tarinan Ruma ankanpoikanen. Olimme pyytäneet erästä aikuista olemaan lasten seurana esityksen ajan, sillä emme olisi itse pystyneet esittäessä seuraamaan lapsien keskittymistä. Kyseinen aikuinen kertoi esityksen jälkeen, että lapset olivat keskittyneet koko esityksen ajan, osa tietenkin vähän paremmin kuin osa. Kukaan lapsista ei yrittäneet lähteä tilanteesta pois, ja he olivat selvästi seuranneet mielenkiinnolla esitystä.

Esityksen jälkeen kävimme läpi tarinaan liittyviä keskusteluaiheita ja huomasimme, kuinka tärkeää tarinan purkaminen on, ja keskustelukysymykset auttoivat lapsia ymmärtämään ja kertomaan, mitä mieltä he olivat. Tarinasta keskusteltaessa lapsilta tuli ainakin seuraavia kommentteja: ”Tuli paha mieli, kun sitä kiusattiin” ja ”Pitää pyytää anteeksi, kun kiusaa

toista”. Keskustelimme myös siitä, kuinka kaikki ovat erilaisia, kukaan ei ole ruma ja kaikki ovat kauniita juuri sellaisina kuin ovat. Lapset eivät aluksi vaikuttaneet ymmärtävän tätä keskustelua, mutta avasimme sitä heidän kanssaan kysymällä ”Näyttävätkö Annika ja Tea samanlaisilta?” ja vastaavanlaisten esimerkkien kanssa keskustelu aukesi lapsille paremmin. Itse esittäminen onnistui erittäin hyvin - nuket toimivat mainiosti, niitä oli helppo käyttää ja liikuttaa. Käyttämämme pöytä oli meille hieman liian matala, mutta esityksemme onnistui siitä huolimatta. Esityksen pituus oli selvästi tarpeeksi pitkä, sillä lapset jaksoivat istua koko esityksen ajan paikallaan ja kuunnella tarkasti. Esityksen ja keskustelun jälkeen annoimme myös lapsille tilaisuuden kokeilla nukkeja itse, josta he täysin innostuivat. Oli ihanaa nähdä kuinka innostuneina lapset leikkivät nukeilla. Lasten innostuneisuus sai myös meidät hyvälle mielelle, koska heidän ilonsa sai meidät näkemään, että kaikki tekemämme työ on ollut sen arvoista. Testaus onnistui mielestämme erittäin hyvin ja kaikille jäi hyvä mieli siitä.

Testatessa emme pystyneet kokeilemaan tehtyjämme jatkotyöskentelyideoita rajallisen aikataulun vuoksi. Jotta niitä olisimme voineet testata, olisi meidän pitänyt tehdä testaamisestamme pidemmän ajan projekti, sillä kaikkia ideoitamme ei olisi voitu käydä läpi yhden päivän aikana. Tämän vuoksi päädyimme ainoastaan esittämään esityksen, keskustelemaan siitä lasten kanssa sekä antaa heidän kokeilla itse teatterinukkeja.

Kun olimme itse testanneet materiaalipakettia, toiveenamme oli, että sitä olisi jokainen työntekijä voinut testata eri-ikäisillä lapsille, mutta valitettavasti työntekijöiden poissaolojen, aikataulun rajallisuuden sekä henkilökunnan lomien vuoksi tämä ei ollut aivan mahdollista. Kaikki työntekijät kuitenkin kävivät materiaalipaketin läpi ajatuksella, ja antoivat sille kommenttia.

11 Eettisyys ja luotettavuus

Teoriapohjassa otimme huomioon käyttämiemme lähteiden ajankohtaisuutta ja luotettavuutta valitsemalla mahdollisimman uusia lähteitä luotettavista lähteistä. Osassa teatterityyleihin liittyvissä teoksissa ei ollut montaa vaihtoehtoa josta valita, koska kyseisiin aiheisiin liittyvää kirjallisuutta tai tutkimuksia ei ole tehty paljon, joten suurin osa niihin käyttämistämme lähteistä eivät ole kovin uusia. Muutenkin draamakasvatukseen liittyvää kirjallisuutta oli yllättävän vaikeaa löytää, mutta hyödynsimme kaiken materiaalin minkä löysimme. Varhaiskasvatukseen ja uuteen varhaiskasvatussuunnitelmaan löytyi taas erittäin paljon lähdekirjallisuutta ja valitsimme niistä kaikista uusimmat ja ajankohtaisimmat.

Opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä voidaan tarkastella monin eri tavoin. Otimme asiakaslähtöisyyden huomioon koko opinnäytetyöprosessissamme. Suunnittelimme tarinat ja niiden pituudet sopivaksi jokaiselle ikäryhmälle käytettäväksi. Haastattelimme työntekijöitä

liittyen materiaalipaketin sisältöön, ulkonäköön ja otimme heidän pyyntönsä sekä mielipiteensä huomioon materiaalipaketin suunnittelussa. Teimme materiaalipaketista yksinkertaisen, selkeän, helposti luettavan ja käytettävän, jotta sen käyttäminen olisi mahdollisimman helppoa työntekijöille. Materiaalipaketin suunnittelussa ja testauksessa emme kuvanneet lapsia ollenkaan, joten kuvausluvan pyytämiseksi ei ollut tarvetta. Emme maininneet materiaalipaketissa tai ylipäättänsä opinnäytetyössämme kenenkään lapsen tai työntekijän nimeä, jolla varmistimme jokaisen yksityisyydensuojan. Pysimme myös luvat käyttäen opinnäytetyössämme päiväkodin nimeä sekä Norlandia Päiväkotien omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Materiaalipakettiimme valitsemamme tarinat ja hahmot ovat kaikki sopivia päiväkotikäisille lapsille ja askartelemamme nuket ovat turvallisia myös lapsille käytettäväksi.

Saimme paljon positiivista palautetta materiaalipaketista päiväkodin työntekijöiltä. Suunnittelimme materiaalipaketin niin, että päiväkodin työntekijät voivat itse jatkaa ja kehittää pakettia esimerkiksi lisäämällä siihen uusia tarinoita. Toivommekin, että työntekijät jatkavat materiaalipakettia vielä meidän jälkeemmekin ja hyödyntävän sitä heidän työssään.

12 Pohdinta

Aloitimme joulukuun loppupuolella opinnäytetyömme tekemisen, ja vaikka meistä ei kumpikaan ollut aikaisemmin paljoa tutustunut draamakasvatukseen sekä siihen, mitä kaikkea siihen ylipäättänsä kuuluu, niin olemme tyytyväisiä, että päädyimme valitsemaan juuri tämän kyseisen aiheen opinnäytetyöksemme. Alusta asti olimme samaa mieltä siitä, että halusimme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön ja olemme kumpikin innostuneita erilaisesta askartelusta niin saimme opinnäytetyössämme toteuttaa nämä kummatkin aspektit.

Yhteistyökumppanimme toiminut päiväkotitoiminta antoi meille täysin vapaat kädet materiaalipaketin suunnitteluun ja toteutukseen, minkä avulla saimme nähdä, kuinka paljon pikkutarkkaa työtä, suunnittelua ja kärsivällisyyttä tällaisen materiaalipaketin tekeminen vaatii. Pääsimme lukemaan kymmeniä erilaisia satuja, joita valitsimme materiaalipakettiin sekä saimme tehdä jokaisen varjo- ja pöytäteatterinuket alusta asti, mikä oli erittäin mielenkiintoista meille kummallekin.

Olisi ollut mukavaa, että olisimme voineet testata materiaalipaketin näytelmiä päiväkodissa jokaisen ikäryhmän kanssa, mutta halusimme myös päiväkodin työntekijöiden testaavan niitä, koska heidän käyttöönsä materiaalipaketti kuitenkin loppujen lopuksi tulee, joten heidän mielipiteensä ja palautteensa saaminen tästä oli meille erittäin tärkeää. Päiväkodin työntekijät myös toivat meille objektiivisen näkökulman työhömmemme ja he pystyivät arvioimaan materiaalipakettiamme ja huomaamaan siinä mahdollisia parannusehdotuksia, mitä me emme

välttämättä huomaisi. Testasimme myös itse materiaalipakettiamme, joten saimme myös kuvan siitä, miten materiaalipakettimme toimii käytännössä.

Teoriat liittyen varhaiskasvatukseen ja erityisesti draamakasvatukseen varhaiskasvatuksessa olivat mielestämme erittäin vähäisiä. Olimme hyvin yllättyneitä siitä, että uusimmassa varhaiskasvatussuunnitelmassa ei ole mainittu paljoa liittyen teatterin käyttöön tai draamakasvatukseen. Tämä on todella harmillista, koska erilaisten teatterityylien ja esityksien tekeminen ja käyttö sisältävät monia taitoja, joita lapsen kuuluisi oppia. Muutenkin havaitsimme sen, että jos varhaiskasvattaja ei koe itselleen ominaiseksi nukketeatterin työskentelyvälineenä, on siihen haastavaa lähteä. Nukketeatteriesitykset ovat myös haastavia, jos ei ole valmista materiaalipakettia sekä valmiita teatterinukkeja käytössä päiväkodilla, sillä niiden tekeminen ja etsiminen vaatii aikaa ja voimia. Päiväkodissa kun arki on niin hektistä, joutuisi esitystarvikkeiden valmistamiseen käyttää vapaa-aikaa. Tämän vuoksi nukketeatterin käyttö opetusvälineenä on varmasti vähäistä päiväkodeissa.

13 Arviointi

13.1 Työntekijöiden arvioinnit

Työntekijät tutustuivat materiaalipakettiin huolella ja antoivat omat kommenttinsa siitä meille kirjallisena. Saimme paljon positiivista palautetta, ja kaikki olivat hyvin innoissaan odottamassa ensi syksyä, että pääsevät kunnolla ottamaan materiaalipaketin käyttöön. Palauteet olivat seuraavia:

"Näin ensikosketuksella ja melko pintapuolisella tutustumisella voin jo todeta, että tällaista käyttäjälleen helpoksi ja vaivattomaksi tehtyä materiaalipakettia suorastaan odottaa pääsevänsä käyttämään! Mielestäni olette koonneet tärkeät moraalikasvatusta ja etiikkaa tukevat tarinat yksiin kansiin. Näistä toisinaan vaikeistakin käsiteltävistä asioista tulee nukke-/pöytäteatterin kautta lapselle konkreettisia, näkyviä ja puhuttelevia.

Kun lasta ojentaa ja toruu ei toivotusta käytöksestä ja episodi loppuu lapsen sanalliseen anteeksi-pyyntöön jää siitä vain ohut ja hauras jälki kasvun/ kasvatuksen kannalta. Kun asiaa käydään läpi tarinan ja leikin kautta muistijälki on voimakkaampi ja varsinkin, jos lapseen syntyy tarinan ja esityksen kautta tunteeseen vetoava kokemus. (Joka toki peilaa lapsen omaan kokemusmaailmaan)

Innolla odotan tulevaa kautta ja syksyä, että pääsen tulevien "tiikereiden" kanssa tärkeitä asioita työstämään tätä materiaalia käyttäen.

Mieleeni palasi eräs kirja, joka on jäänyt omien lapsieni lapsuudesta mieleeni. Kirjan nimi on "Ystävyiden talvi" ja siihen on saatu ympättyä moni myös teidän saduissa käsitellyistä asioista. En unohda kyyneliä, jotka nousivat poikani (4-v.) silmiin, kun pieni Otto-sorsa huuteli äidin perään.... (Otto oli huidellut omilla teillään ja viis veisasi äitisorsan kehoituksista... Muut lensivät etelään, Otto jäi matkasta....)" (Päiväkodin työntekijä 1)

"Materiaalipaketin ulkonäkö on miellyttävä. Materiaali on selkeästi jaoteltu ja esitetty. Joten sitä on helppo käyttää päiväkodin kiireisessäkin arjessa.

Kun materiaaliin on tutustunut kunnolla, niin sitä on entistä nopeampi ottaa käyttöön.

Toivottavasti materiaali lisää draamakasvatusta, koska materiaali luo siihen hyvät mahdollisuudet valmiina tuokioina. Tarvittaessa satuja voi käydä yhdessä läpi vaikka tiimipalaverissa, jotta kynnyksen madaltuisi enemmän. Teemat olivat monipuolisesti valittuja ja mahdollisuudet jatkokyöskentelyyn ovat hyvät.

Kyllä varmasti ainakin isommat lapset innostuvat tekemään itse teatterinukkeja ja omia esityksiä." (Päiväkodin työntekijä 2)

13.2 Oma arvio

Kun pohdimme tätä koko opinnäytetyöprosessia ja mitä kaikkea siihen on kuulunut, niin olemme kummatkin erittäin tyytyväisiä tuotokseemme sekä siihen, että olemme toimivalla yhteistyöllä saaneet opinnäytetyömme päätökseen asti. Yhteistyömme Norlandia Päiväkoti Tenava-Taaperon työntekijöiden sekä opinnäytetyön ohjaajan kanssa onnistui mainiosti. Saimme heiltä hyvin selkeät ohjeet, he kertoivat mitä asioita halusivat materiaalipaketissa olevan ja tämä helpotti meidän työtämme suunnitella ja toteuttaa kyseinen paketti. Vaikka saimmekin hyödyllisiä ohjeita materiaalipaketin suunnitteluun niin samalla kuitenkin saimme hyvin vapaat kädet materiaalipaketin toteuttamiseen.

Mielestämme materiaalipaketista tuli selkeä ja helppokäyttöinen. Tavoittelimme, että materiaalipaketti sisältäisi jo paljon, jotta käyttäjän ei tarvitsisi itse etsiä taustatietoa ennen sen käyttöä. Mielestämme tässä onnistuimme, sillä materiaalipaketin voi hyvin saman päivän aikana ottaa esille ja pienellä selailulla valita tarinan, ja kaikki on valmiina. Koska olemme tehneet teatterinuketkin valmiiksi käyttäjälle, ei niitäkään tarvitse lähteä itse tekemään. Teimme materiaalipaketin niin, että se sisältäisi paljon, mutta ei kuitenkaan mitään ylimääräistä, jotta se pysyisi kuitenkin selkeänä. Värien ja kuvien avulla piristimme materiaalipaketin ilmettä, joten se näytti meidän mielestämme oikein kivalta.

Tavoittelimme sitä, että materiaalipakettia voitaisiin käyttää eri-ikäisten lasten kanssa. Laitoimme tuotokseen eripituisia tarinoita ajatellen sitä, että pakettia voisi käyttää myös ihan pienilläkin. Emme kuitenkaan päässeet testaamaan materiaalipaketin toimivuutta pienimpien lasten kanssa, joten emme ole aivan varmoja sen toimivuudesta. Näin jälkikäteen tuotostamme selattua olemme kuitenkin sitä mieltä, että parhaiten materiaalipaketti toimii kaksivuotiaista eteenpäin.

Tavoittelimme materiaalipaketilla sitä, että draamakasvatus lisääntyisi päiväkodissa. Tämä on pidemmän ajanjakson tavoite, joten meidän aikataulullamme emme voi tähän tietää vielä vastauksia. Päiväkodin henkilökunnan sanoista ja innostuksista voimme kuitenkin ajatella, että he ottaisivat materiaalipaketin päiväkodissa aktiiviseen käyttöön. He selvästi olivat myös itse huomanneet, että päiväkodissa käytetään liian vähän nukketeatteria kasvatuksen tukena ja mainitsivatkin meille siitä, että se ei ole ollut valmiiksi kenenkään vahvuutena ja luonteenomaisena. Materiaalipaketti kuitenkin auttaisi sen toteuttamisessa ja antaisi työntekijöille enemmän varmuutta aiheesta.

Valmiissa materiaalipaketissa päädyimme yhteensä 19:ta tarinaan, ja olemme siihen tyytyväisiä. Valinnanvaraa on, mutta pakettiin on mahdollista myös jälkikäteen helposti lisäällä tarinoita itse. Mielestämme myös teemojen monipuolisuudessa onnistuimme. Pyrimme tarinoita miettiessä siihen, että teemat olisivat juuri kohderyhmän ikäisille lapsille tärkeitä. Kiusaaminen on tärkeä aihe, mutta olimme hiukan pettyneitä siihen, ettemme löytäneet suoranaisesti siihen liittyviä tarinoita paljoa. Pari tarinaa löysimme, mutta olisimme halunneet löytää lisää. Kun testasimme materiaalipakettia, huomasimme, kuinka hyödyllisiä ja tärkeitä tekemämme keskusteluaiheet olivat, jotta pystyimme johdattelemaan lapsia tarinan teeman ymmärtämiseen sekä kertomaan heidän ajatuksistaan ja tunteistaan. Nämä keskusteluaiheet olivat siis mielestämme onnistuneita. Jatkotyöstämideoita emme päässeet nyt itse kokeilemaan, mutta uskomme niiden olevan tukena varhaiskasvattajille, jos he haluavat jatkaa lasten kanssa teeman ja tarinan käsittelyä.

Kokonaisuudessaan olemme tyytyväisiä lopulliseen materiaalipakettiin. Käytimme siihen kunnolla aikaa, koska halusimme tehdä sen huolella. Uskomme ja toivomme, että materiaalipaketti otetaan päiväkodissa käyttöön, jotta lapset pääsisivät kokemaan draaman iloja myös nukketeatterin muodoin.

Lähteet

Painetut

Aaltonen, H. 2002. Näkökulmia nukketeatteriin - Ajatuksia ja kokemuksia teatterinuken pedagogisesta käytöstä. Turku: Turun kaupungin painatusosasto.

Airaksinen, R. & Okkonen, S. 2006. Teatteria tenaville - Lapsi teatterin kokijana. Jyväskylä: Tammi.

Heinonen, S-L. 1996. Seikkailu, vapaus, lento ja kuvittelun leikki - Draama varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hiltunen, M. & Torniainen, L. Naamionuken monet kasvot - Nukketeatteri yhteisöllisenä taidekasvattajana. 1998. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kotka, R. 2011. Tarinat tunteiden tulkkina - Toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmasta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kronqvist, E-L. 2017. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Kirjassa Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Martinez-Abarca, T. & Nurmi, R. 2015. Loikaten leikkiin - rohkeasti rooliin! - Draamakasvatusta 1-7-vuotiaille. Helsinki: Lastenkeskus ja Kirjapaja Oy.

Mäki, S. & Arvola, P. 2009. Tarina tukee lasta - Opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan 2. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Ojanen, T., Ritmala, M., Siven, T., Vihunen, R., Vilen, M. 2013. Lapsen aika. Sanoma Pro Oy. Helsinki.

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus: Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. WSOY Oppimateriaalit Oy. Helsinki.

Robson, D. 1991. Puuhapäivä - Varjoteatteri. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino.

Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa - Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Ruoppila, I. 1999: Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä Gummerus Kirjapaino Oy.

Saari, E. 2001. Nukketeatterin taikaa - Nukketeatteri-ilmaisun mahdollisuudet lasten ja nuorten parissa. Helsinki: Terveys.

Toivanen, T. 2010. Kasvuun! Draamakasvatusta 1-8-vuotiaille. Helsinki: WSOYpro.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Hansaprint Oy. Vantaa.

Viitala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere

Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven., Neuvonen, S., Kurvinen, A. 2013. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Sanoma Pro Oy. Helsinki.

Vilka, H., Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Gummerus kirjapaino Oy. Vaajakoski.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

Sähköiset

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto. 2015. Varhaiskasvatuksen eettiset periaatteet. Viitattu 31.1.2018.

http://www.jhl.fi/portal/fi/tyoelama/ammattialatoiminta/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen_eettiset_periaatteet/

Kirkkonummen kaupunki. 2017. Kirkkonummen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017. Viitattu 12.2.2018

https://www.kirkkonummi.fi/library/files/5948cf37c91058d5d6000435/Svol_31.5.2017.pdf

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Viitattu 14.2.2018

http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Viitattu 4.2.2018.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Julkaisemattomat

Norlandia Päiväkodit. 2017. Varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 20.2.2018.

Liitteet

Liite 1: Esimerkkitarina materiaalipaketista	37
--	----

Liite 1: Esimerkkitarina materiaalipaketista

Ruma ankanpoikanen –Hans Christian Andersen –Pöytäteatteri

Teema: Kiusaaminen & erilaisuuden hyväksyminen

Tarvikkeet:

- > Ankkaemo
- > Ruma ankanpoikanen
- > Ankanpoikaset
- > Hanhet
- > Joutsenet (Muut)
- > Joutsen (Ruma ankanpoikanen)

Olipa kerran eräs viisas ja vanha ankkaemo, joka oli rakentanut pesänsä niitylle lammen viereen.

Yhtenä aurinkoisena kesäpäivänä se istui pesässä hautomassa muniaan. Se odotti malttamattomana uusien poikastensa syntymää. Viimein munat alkoivat risahdella rikki.

ANKANPOIKASET: --- Piip, piip!

Poikasista yksi toisensa jälkeen pisti päänsä esiin. Vain yksi munista pysyi ehjänä.

ANKKAEMO (HÄMMÄSTELLEN): --- Johan nyt!

Ankkaemo kierähti takaisin suuren munan päälle – sen oli jatkettava hautomista.

Lopulta suurinkin muna halkesi. Esiin kömpi iso ja harmaa poikanen. Ankkaemo hämmästyí.

ANKKAEMO: --- Herttinen sentään, se on ihan erinäköinen kuin muut, mutta kyllä minä tämänkin uimaan opetan.

Seuraavana aamuna ankkaemo kutsui kaikki kymmenen poikastaan koolle.

ANKKAEMO: --- Kvaak kvaak! Seuratkaa minua!

Ankkaemo lapsineen menivät lammelle ja yksi toisensa jälkeen poikaset hyppäsivät veteen. Myös isoin ankanpoikanen molskahti veteen ja ui.

ANKKAEMO: --- Kyllä se uida osaa, vaikka iso onkin. Sillä on vahvat siivet ja suora ryhti, ja kun oikein tarkkaan katsoo, se on ihan komeakin.

MUUT ANKAT LAMMELLA: --- Hyvänen aika, miten ruma se on!

ANKKAEMO: --- Se ei ehkä ole kaunein poikasista, mutta ui yhtä hyvin kuin muutkin. Sitä paitsi se on vahva. Ehkäpä siitä kasvaa jonain päivänä lammen vahvin ankka!

Mutta ruma ankanpoikanen oli yksinäinen ja surullinen. Se ei viihtynyt lammikossa, sillä sitä kiusattiin päivästä toiseen. Edes sen omat sisarukset eivät puolustaneet sitä. Nekin häpesivät ruman ankanpoikasen ulkomuotoa.

Eräänä päivänä ruma ankanpoikanen päätti karata pois ankkalammelta. Se juoksi niityn laidalla olevalle aidalle. Aidalla istuvat pikkulinnut lennähtivät pois.

RUMA ANKANPOIKANEN: --- Nekin pelästyivät minua, koska olen niin ruma.

Ankanpoikanen jatkoi matkaansa, kunnes se tuli villihanhien asuinpaikalle. Hanhet eivät kuitenkaan halunneet ankanpoikasta parveensa.

HANHET: --- Mene muualle! Sinä et kuulu joukkoomme.

Ja niin ruma ankanpoikanen jatkoi matkaansa. Viimein se saapui pienelle järvelle.

Koko kesän ruma ankanpoikanen ui yksin järvessä. Muut linnut hyljeksivät sitä, koska se oli erilainen

Eräänä päivänä ruma ankanpoikanen näki, miten valkeat joutsenet lensivät järven yli.

RUMA ANKANPOIKANEN (HUOKAISTEN): --- Voi, kunpa olisin itsekin noin kaunis. Minäkin haluaisin joskus lentää muiden lintujen kanssa, mutta kukaan ei varmasti kelpuuta minua mukaan.

Kun kevät vihdoin koitti, ankanpoikanen huomasi kasvaneensa paljon isommaksi ja vahvemmakeksi.

Se kohosi siivilleen ja päätti lentää kauas pois. Ennen kuin se huomasi, se oli päätynyt eräälle lammelle.

Lammella ui kolme kaunista joutsenta. Ankanpoikanen ihaili niiden valkeita höyheniä ja pitkiä kauloja: joutsenet olivat kauneimpia lintuja, joita ankanpoikanen oli milloinkaan nähnyt.

Joutsenet lennähtivät ankanpoijan luokse. Ruma ankanpoikanen painoi päänsä alas, sillä se pelkäsi niiden olevan ilkeitä.

Samalla se näki oman kuvansa lammen vedessä ja pelästyi. Se ei ollutkaan enää poikanen, vaan aikuinen lintu. Eikä se suinkaan ollut ankka, vaan uljas valkea joutsen!

Muut joutsenet tulivat sen luo ja tervehtivät sitä ystävällisesti.

Muut joutsenet kumarsivat sille kunnioittavasti. Ruma ankanpoikanen oli hämillään ja painoi päänsä alas.

Se oli onnellinen ja nöyrän kiitollinen. Nuorempaan sitä oli pilkattu ja hyljeksitty, mutta nyt sitä kehuittiinkin kauniiksi.

RUMA ANKANPOIKANEN: --- En olisi koskaan uskonut, että voisin joskus olla näin onnellinen.

Rumasta ankanpoikasesta oli kasvanut kaunis joutsen, ja se oli viimein löytänyt oman paikkansa maailmassa. Sen pituinen se.

Keskusteluaiheet:

- > Mikä on tämän tarinan opetus?
- > Toimivatko muut oikein rumaa ankanpoikasta kohtaan?

- > Miltä sinusta tuntui, kun rumaa ankanpoikasta kohdeltiin niin huonosti?
- > Kuinka rumaa ankanpoikasta pitäisi kohdella?
- > Mitä tämä tarina kertoo toisten hyväksymisestä juuri sellaisena kuin he ovat?
- > Erilaisuus – Mitä on erilaisuus? Ovatko kaikki toistensa kanssa samanlaisia? Mitä, jos kaikki ihmiset olisivat samanlaisia?

* Jokainen ihminen on ainutlaatuinen. Maailmassa ei ole ketään muuta, joka olisi ihan sinun näköisesi, eikä kukaan muu maailmassa pysty toimimaan ihan samalla tavalla kuin sinä. (Edu.fi).

- > Kiusaaminen – Mitä on kiusaaminen? Miltä sinusta tuntuu, jos näet, että toista kiusataan (kuten rumaa ankanpoikasta)?
- > Kiusaamisen ja riitelyn erojen pohtiminen

Jatkotyöstäminen:

- > Lapset voivat askarrella taustat tähän tarinaan ja jokainen voi tehdä oman versionsa rumasta ankanpoikasesta
- > Kirjataan yhdessä ylös, miten toista pitäisi kohdella
- > Katsotaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton ”Muumien malliin” - tietoisuusarjan jakso kaksi: ”Hyväksymme erilaisuutta”
- > Pohditaan ja kirjataan yhdessä ylös, millä kaikilla tavoilla ihmiset voivat olla erilaisia
- > Ketä minä ajattelen – leikki: Kuvailtaan jotakin hahmoa/henkilöä ja muut arvaavat kenestä on kysymys.
- > Lapset voivat esittää tarinaa itse nukeilla, tai tarinasta voidaan tehdä esitys niin, että lapset itse toimivat roolihahmoina